

ОЛЬГА ЩЕРБАК
Київський професійно-педагогічний
коледж імені Антона Макаренка
м. Київ

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА: АНАЛІЗ ДОСВІДУ І ПРОБЛЕМИ

Входження України в європейський і світовий простір характеризується творчим використанням прогресивних ідей покладених в основу світових і європейських стандартів. Формування освітніх цілей відбувається не на рівні держав, а на міждержавному, міжнаціональному рівнях, коли основні пріоритети й цілі проголошуються в міжнародних конвенціях і документах та є стратегічними орієнтирами міжнародної спільноти¹. Кожна держава формує освітню політику, спрямовану на інтеграцію у міжнародне співтовариство, отже, важливо враховувати зарубіжний освітній досвід, що перевірений часом, дає позитивний результат і може сприяти розв'язанню низки окремих вітчизняних проблем в освіті.

Проблеми сучасної освіти України не можна розглядати відірвано від загальносвітових тенденцій. Реалії сьогодення зумовлені існуванням педагогічних проблем, винятково складних за своїм змістом, які потребують об'єднання світової педагогічної спільноти у пошуку нових стратегій організації, змісту, дієвості освітніх систем, створенні нової педагогічної парадигми.

Аналізуючи сучасні тенденції і проблеми неперервної професійної освіти, наголосимо, що цілком закономірним є відображення різних аспектів розвитку світових тенденцій у багатьох міжнародних акціях, деклараціях, конвенціях, рішеннях та інших документах міжнародних організацій, зокрема ООН, ЮНЕСКО, Міжнародної організації праці. Так, у 1990 р. під час конференції в Таїланді ЮНЕСКО разом з організаторами-партнерами проголосили Міжнародну ініціативу «Освіта для всіх». У 1997 р. на П'ятій Всесвітній конференції з проблем освіти дорослого населення запропоновано нову стратегію створення можливостей для навчання протягом усього

¹ Овчарук О.В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти / О.В. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К.: КІС., 2004. –112 с. – С. 20.

життя. У цьому ж році Генеральна конференція ЮНЕСКО прийняла велику програму 1 «Освіта для всіх протягом усього життя»².

Програма 1.2. «Реформа освіти в перспективі освіти протягом усього життя» спрямована на оновлення, диверсифікацію і розширення освітніх систем для того, щоб вони більшою мірою відповідали соціальним перетворенням і рівню завдань XXI століття. Відповідно до положень, викладених у цій програмі, ЮНЕСКО рекомендувала Міжнародній комісії з освіти для XXI століття підтримувати теоретичне осмислення й обговорення в різних країнах стратегій, спрямованих на оновлення освітніх систем, а також визначати соціально й політично актуальні пріоритети і показники в галузі освіти.

Міжнародною акцією ЮНЕСКО «Навчання без кордонів» передбачено активізувати підтримку діяльності з розробки диверсифікованих форм відкритого і дистанційного навчання на всіх рівнях як формальної, так і неформальної освіти з метою врахування навчальних потреб кожної людини протягом усього життя, а також сприяння широкому використанню нових інформаційних і комунікативних технологій. Рекомендовано зміцнювати національні потенціали у сфері планування і здійснення різних форм освіти дорослих і постійної освіти з урахуванням висновків П'ятої Міжнародної конференції з освіти дорослих, що відбулася в липні 1997 р. у Гамбурзі.

Другий Міжнародний конгрес з технічної і професійної освіти, що відбувся у квітні 1999 р. у Сеулі, особливу увагу приділив навчанню і професійній підготовці для розвитку людських ресурсів, необхідних на початку наступного століття. Одна із рекомендацій Другого Міжнародного конгресу з технічної і професійної освіти проголошує: „Усі партнери технічної і професійної освіти повинні будуть підвищувати свої знання і досвід у різних галузях. Для цього потрібно створити ефективний механізм обміну досвідом і знаннями на основі проведення тривалих досліджень, що мають конкретну спрямованість, з ключових питань політики. Інші підходи можуть включати створення спільних банків даних, мультимедійні технології, регіональне і міжнародне співробітництво”³.

Порівняльний аналіз досвіду зарубіжних країн, співпраця українських фахівців з професійної педагогіки, наголошує Н. Абашкіна, є необхідним засобом рентабельного підходу до модернізації системи професійної освіти в Україні⁴. Водночас ми погоджуємося із думкою І. Смирнова, що система професійної освіти кожної країни, залишаючись національною за своїм

² Олейникова О.Н., Муравьева А.А., Аксёнова Н.М. Обучение в течении всей жизни и профессиональное образование. – М.: РИО ТК им. Коняева, 2009. – 176 с. – С. 373.

³ Гуржій А., Ничкало Н., Щербак О. Другий міжнародний конгрес технічної і професійної освіти // Професійно-технічна освіта. – 1999. – № 3. – С. 52–53.

⁴ Абашкіна Н.В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині: [монографія] / Н.В. Абашкіна. – К.: Вища шк., 1998. – 207 с. – С. 3.

характером, не повинна бути замкненою, ізольованою. Натомість вона має акумулювати кращі досягнення інших культур і цивілізацій, інтегруватися у світовий простір, зміцнювати світовий ринок⁵. Означені чинники й зумовили спрямування нашого наукового пошуку на порівняльний аналіз зарубіжного педагогічного досвіду взагалі й підготовки педагога професійного навчання, зокрема.

Про інтенсивність пошуків нових шляхів розвитку педагогічної науки і практики, зокрема, засобами порівняльного аналізу освітніх систем, свідчать численні праці вітчизняних і зарубіжних дослідників (Н. Абашкіна, Г. Балл, Є. Бондаревська, Г. Васянович, Б. Гершунський, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Раєвський, Н. Ничкало, Н. Нікандров, О. Пехота, С. Сисоєва, В. Рибалка, О. Романовський, Л. Пуховська, І. Смирнов, Х. Беднарчик, М. Цирельчук, Н.А. Coombs P., Froom E., Mehlinger H.D., Johnson D. W та ін.).

Дослідження проблем педагогічної освіти в країнах Західної Європи, здійснене Л. Пуховською, дало змогу з'ясувати, що до нових концепцій і підходів, які збагатили теоретико-методологічні основи педагогічної освіти в кінці ХХ століття на Заході, належать: концепція рефлексуючого вчителя-практика (П. Хьорст), концепція базової педагогічної освіти, спрямована на практичне теоретизування (Д. Макінтур), концепція бази знання учителя (Л. Шульман), концепція рефлексивної вчительської підготовки (Д. Лішон, К. Зейшнер), дослідження професійного розвитку вчителя (Л. Крімер-Хейон, М. Галтон, В. Дойлі, Г. Пондер, М. Фулан, А. Харгрівс), дослідження професійної компетентності вчителя (М. Кеннеді)⁶.

Оскільки підготовка педагога професійної школи тісно пов'язана з розвитком професійної освіти, вважаємо за доцільне коротко схарактеризувати міжнародні тенденції цієї освітньої галузі. Проблеми освіти, яка є суспільною підсистемою, завжди перебували в безпосередній залежності від процесів, що відбувалися як у певному суспільстві, так загалом у світі. Як відомо, національним системам освіти, з одного боку, притаманні спільні інваріантні характеристики, проте, з іншого, вони завжди відрізняються характерними особливостями, які для кожної держави визначають її варіативний компонент.

Зокрема, Європейський Союз є прикладом того, як відбувається розмивання державних кордонів, зумовлених економічними тенденціями, хоча наразі виключаються спроби уніфікування і злиття освітніх систем.

⁵ Смирнов И.П. Европа интегрируется через профессиональное образование // Профессиональное образование. – 2005. – № 11. – С. 29–30.

⁶ Пуховська Л.П. Тенденції розвитку післядипломної педагогічної освіти в світовому освітньому просторі / Людмила Прокопівна Пуховська // Педагогічна освіта і освіта дорослих: європейський вибір: зб. наук. пр. / за ред. І.А. Зязюна, Н.Г. Ничкало. – К.; Хмельницький, 2008. – С. 43–51.

Як свідчить аналіз розвитку систем освіти у країнах Європейського Союзу, об'єктивною реальністю інтеграційних процесів є певна конвергенція. Це особливо виявляється в системах професійної освіти, які безпосередньо пов'язані з ринками праці й економічним розвитком єдиної Європи. Водночас конвергенція обмежується чинниками локалізації, які закладені в національні системи професійної освіти у вигляді традицій, загальнокультурних установок і особливостей⁷.

Аналіз стану професійної освіти дає змогу зазначити наступне:

- 1) Типи, форми, способи професійної освіти за кордоном (зокрема, у країнах Європи) відзначаються широкою різноманітністю і не підлягають єдиній класифікації.
- 2) Домінуючою є традиційна модель підготовки викладацького складу для професійної освіти, однак спостерігається потреба до перегляду цієї моделі, до розвитку централізованих форм професійно-педагогічної освіти, які відповідали б сучасним вимогам. Важливе значення для обґрунтування положення щодо значної диверсифікації зарубіжних моделей, а також для формування ідеї і практичних підходів до системної організації підготовки професійно-педагогічних кадрів мають висновки експертів Європейського Фонду Освіти Ради Європи, які у 1997–1999 роках здійснили комплексне дослідження постсекундарної і вищої освіти у 21 країні Центральної Європи⁸.

Звернемося до висновків, обґрунтованих Європейським Фондом Освіти⁹:

- 1) Мають місце суттєві відмінності в тому, як професійна освіта широкого профілю набуває визнання у суспільстві, як відбувається розподіл професійної освіти між навчальними закладами і виробничим навчанням, а також у тому, як поширилася професійна освіта на рівні, вище від підготовки кваліфікованого робітника.
- 2) Диверсифікація вищої освіти відбувається в різних напрямках. Єдиної моделі вищої та постсекундарної освіти немає.
- 3) Вибір, який фактично було зроблено Центральною і Східною Європою, на перший погляд, приголомшливо різноманітний, проте в країнах Західної Європи він є не меншим.

⁷ Олейникова О.Н. Основные тенденции развития и современное состояние профессионального образования в странах Европейского Союза: [монография] / О.Н. Олейникова. – Казань: Институт среднего профессионального образования РАО, 2003. – 252 с. – С. 16.

⁸ Цырельчук Н.А. Инженерно-педагогическое образование как стратегический ресурс развития профессиональной школы: [монография] / Н.А. Цырельчук. – Мн.: МГВРК, 2003. – 400 с. – С. 58.

⁹ Высшее и послесреднее профессиональное образование в Центральной и Восточной Европе: доклад по странам ЕС, подготовленный Европейским Фондом Образования и Советом Европы. – 1997. – 57 с. – С. 5–12.

- 4) За традиційного для світової системи освіти поділу на університетський і професійний у ряді країн високо цінується спеціалізація в підготовці студентів, тоді як в інших – перевага надається загальній підготовці або невисокому рівню спеціалізації.
- 5) Відомі міжнародні класифікації не підходять для чіткого визначення кордонів: одні країни класифікують або реорганізують свої системи навчання за класифікацією ЮНЕСКО (ISKED) та класифікацією програм професійного навчання за системою CEDEFOP, інші намагаються зберегти національну особливість систем професійної освіти. Експерти дійшли висновку, що на сьогодні неможливо скласти типологію освіти сектора, який називаємо професійною освітою.
- 6) Положення щодо класифікацій і розподілу обов'язків серед викладацького складу не відіграють суттєвої ролі в роботі цього сектору освіти. Бракує певного уявлення про особливі вимоги до викладацького складу, зайнятого в цьому секторі.

Отже, дослідники роблять висновок, що всі національні системи освіти країн Європейського Союзу наразі мають спільні проблеми. Ми поділяємо думку О. Олейникової, що до найважливіших спільних проблем можна віднести дві¹⁰:

- 1) Зниження попиту з боку молоді на оволодіння математичними і природничо-науковими спеціальностями, причому кількість жінок, які обирають ці галузі навчання, як правило, нижча, ніж їхня загальна частка в населенні країни.
- 2) Високий рівень відсіву із середньої школи в більшості країн ЄС, що зумовило необхідність розробки різних цільових програм базової і початкової професійної освіти і навчання для цієї категорії молоді, які фінансуються державою.

Аналіз сучасного стану зарубіжних систем освіти дав змогу А. Лігоцькому зробити висновки щодо різних аспектів освітніх систем: головна мета всіх рівнів освіти полягає у розвитку особистості; розширення освіти контролює держава, яка визначає, які спеціальності потрібні тепер, а які – в майбутньому; розширення державного контролю в усіх ланках освіти; створення умов полегшеного вступу молоді до ВНЗ; розвиток університетів, а також перенесення зусиль держави на розширення прикладних ВНЗ; задоволення потреб насамперед промислового комплексу; підтримка з боку держави прагнень молоді до саморозвитку і духовного вдосконалення; роз-

¹⁰ Олейникова О.Н. Основные тенденции развития и современное состояние профессионального образования в странах Европейского Союза: [монография] / Ольга Николаевна Олейникова. – Казань: Институт среднего профессионального образования РАО, 2003. – 252 с. – С. 15.

ширення зв'язків університетів та інших ВНЗ зі світовою системою вищої освіти¹¹.

Окрім того, важливими є висновки цього вченого щодо загальносвітових тенденцій розвитку освітніх систем, які останніми десятиліттями набули стійкого характеру. По-перше, в усіх розвинених країнах стрімко розвивається неуніверситетський сектор вищої освіти, орієнтований на підготовку фахівців для підприємств, а також сектор післядипломного навчання. По-друге, прогресують вечірня і заочна форми навчання та різноманітні форми підвищення кваліфікації фахівців. По-третє, відбуваються значні зміни щодо підготовки навіть у межах тієї ж групи спеціальностей.

Існування певних відмінностей і національних особливостей у системах освіти різних країн не позбавили їх спільних недоліків та суперечностей. Ми поділяємо думку Х. Беднарчика, що такими є: жорсткі, ізольовані системи початкової, середньої та вищої освіти і вдосконалення; відставання змісту професійного навчання від змін у характері і змісті праці; недостатня підготовленість випускників у базисній підсистемі навчання і слабке оволодіння необхідними уміннями і навичками; низька мобільність, підприємництво, невміння, небажання удосконалювати професійні кваліфікації; низька інтенсивність і ефективність професійної освіти; зміст і технологія навчання не враховує можливості нової техніки, передусім інформаційних технологій; недостатня кооперація професійних шкіл з виробництвами¹².

Ці суперечності виявляються різною мірою в кожній із країн. Проте, як зазначає цей відомий польський дослідник, найбільшої проблемності професійна освіта набула в колишніх соціалістичних країнах передусім через стан економіки. Як і інші постсоціалістичні країни, Польща пережила складний період розвитку. Зміна політичного устрою, спрямування його на капіталістичний шлях розвитку з ринковою економікою супроводжувалося численними негативними явищами, що особливо позначилося на промислових державних підприємствах. Проте, починаючи з 1993 р., спостерігається піднесення різних галузей народного господарства. Наразі вже формується не тільки внутрішній, а й міжнародний ринок просвіти, який висуває додаткові вимоги до професійної школи. Вони передусім спрямовуються на надання якісної професійної освіти, яка може забезпечити конкурентоспроможність кожного фахівця від робітника до інженера не тільки на внутрішньому ринку, а й у країнах Європейського співтовариства. За таких умов виникає потреба не тільки у високих професійних якостях, а й у знаннях іноземних мов і навичках адаптуватися в нових умовах.

¹¹ Лігоцький А.О. Система різнорівневої підготовки фахівців в Україні (теоретико-методологічний аспект): дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.04 / А.О. Лігоцький. – К., 1997. – 484 с. – С. 64.

¹² Беднарчик Х. Модульная система непрерывного профессионального образования: [монография] / Х. Беднарчик. – СПб.: Ин-т профтехобразования РАО, 1999. – 262 с. – С. 28.

Якість та її вдосконалення є основною проблемою професійної освіти Польщі, особливо ці тенденції посилюються через прагнення до інтеграції з Європейським Союзом. Для забезпечення конкурентоспроможності на міжнародній арені, в умовах ринкової економіки ця країна вже сьогодні потребує фахівців, які здатні проектувати і виробляти продукти, що відповідають найвищим світовим стандартам. Проте, як зазначає А. Мазуркевич, польська система професійної освіти із великою інертністю пристосовується до суспільної та економічної ситуації, що склалася¹³.

Окрім зазначеної, польські дослідники з професійної педагогіки виокремлюють і такі суперечності: між необхідністю в нових спеціальностях, професійними вимогами до робітника та умовами професійної освіти; потребами професійної школи в нових системах підготовки і браком наукового обґрунтування її розвитку; прагненням молоді до оволодіння новими професіями інтегративного типу і недостатнім науково-методологічним забезпеченням педагогічного процесу¹⁴.

З метою подолання цих суперечностей, на думку М. Піотровського, важливо здійснювати дослідження, що спрямовані на розроблення й упровадження систем забезпечення якості професійної освіти та її удосконалення; впровадження систем акредитації та сертифікації; розроблення і впровадження системи стандартів професійної освіти; забезпечення порівнюваності і взаємного визнання дипломів і свідоцтв; простого документування присвоєння знань, умінь і навичок, а головне – збільшення гнучкості та індивідуалізації освіти¹⁵.

Як відомо, педагогічна освіта в Польщі є двоступеневою. На першому ступені у вищих педагогічних та інших вищих школах впродовж трьох років готують ліценціатів – учителів дошкільних закладів і початкових шкіл які, продовжуючи освіту в університетах, здобувають освітній рівень магістра. Викладачами професійних навчальних закладів стають учителі загальноосвітніх предметів, теоретичних професійних предметів, практичного навчання професії¹⁶.

Крім того, викладачів для системи підготовки кваліфікованих робітничих кадрів готують у 14 політехніках на педагогічних факультетах. Особливістю їх підготовки є «розведення» професійної і педагогічної кваліфікації. Спочатку майбутні викладачі теоретичних дисциплін здобувають професій-

¹³ Непрерывное многоуровневое профессиональное образование: [монографія] / Под науч. ред. Х. Беднарчика. – Санкт-Петербург, 1997. – 101 с. – С. 94

¹⁴ Беднарчик Х. Модульная система непрерывного профессионального образования: [монографія] / Х. Беднарчик. – СПб.: Ин-т профтехобразования РАО, 1999. – 262 с. – С. 12

¹⁵ Непрерывное многоуровневое профессиональное образование: [монографія] / Под науч. ред. Х. Беднарчика. – Санкт-Петербург, 1997. – 101 с. – С. 75–76.

¹⁶ Нероба Е. Професійна підготовка інженерів-педагогів у вищих технічних навчальних закладах Польщі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: [спец.] 13.00.04 / Е. Нероба. – К., 2003. – 22 с. – С. 15–16.

ну кваліфікацію, що засвідчується відповідним дипломом, а педагогічну, як додаткову (за рахунок психолого-педагогічної підготовки), здобувають на спеціальних педагогічних факультетах, паралельно або після одержання фахової (інженерної) освіти. Оскільки її обсяг значно перевищує обсяг психолого-педагогічної підготовки, польські науковці вважають за доцільне використовувати термін «інженер з педагогічною підготовкою»¹⁷. Саме такі фахівці мають право працювати в системі професійної підготовки на посадах викладачів теоретичних предметів професійного спрямування. Польські вчені доводять, що викладачами професійних дисциплін мають бути випускники вищих технічних навчальних закладів зі ступенем магістра. Водночас, викладачами практичного навчання професії (в Україні це відповідає посаді майстра виробничого навчання) працюють випускники професійних ліцеїв або досвідчені працівники підприємств відповідної галузі, які мають високий кваліфікаційний робітничий розряд і закінчили спеціальні педагогічні курси у спеціально ліцензованих галузевих або вищих навчальних закладах, методичних центрах.

Оскільки держава надає вищій школі максимальну автономію у плануванні і впровадженні освітньої діяльності, переважна більшість політехнічних інститутів та університетів самостійно складають навчальні плани, що впливає на змістові відмінності як програм теоретичних курсів, педагогічної практики, так і загального терміну навчання на денній формі навчання в різних навчальних закладах.

Зміни в економіці Польщі зумовили переструктурування потреб у професійних кадрах. Головною особливістю, що віддзеркалює зазначені процеси, можна вважати постійне зменшення протягом останніх років у державному Переліку професій і спеціальностей професійної освіти Польщі кількості професій (1982 р. – 528; 1986 р. – 241; 1993 р. – 138).

У новому класифікаторі кількість професій і спеціальностей в цій країні зменшилася з 2851 до 2388. Їх вибір, зазначає Х. Беднарчик, почасти є випадковим. Немає цілковитої відповідності Переліку і Класифікатору з професій. Відсутність науково обґрунтованого вибору приводить до серйозних труднощів у підготовці майбутніх фахівців, хоча й саме прагнення до розширення професійного профілю, безумовно, є позитивним явищем¹⁸.

З 1999 р. набув чинності наказ Головної ради вищої школи Польщі щодо мінімальних вимог до вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку педагогічних кадрів. Зокрема, за два роки навчання обсяг теоретичної психолого-педагогічної підготовки (психологія, педагогіка, методика) становить 150 год, з методики виробничої праці – 120 год., а обсяг педагогічної

¹⁷ Качор С. Актуальні проблеми педагогіки праці в Польщі / С. Качор // Професійно-технічна освіта. – 2005. – № 1. – С. 31–35.

¹⁸ Беднарчик Х. Модульная система непрерывного профессионального образования: [монография] / Хендик Беднарчик. – СПб.: Ин-т профтехобразования РАО, 1999. – 262 с. – С. 63.

практики – не менше 150 год. Академічна підготовка може доповнюватися такими предметами, як «Основи розвитку і виховання», «Соціологія виховання і педагогічних досліджень», «Нові педагогічні технології», «Риторика», «Культура мовлення» та ін.¹⁹

Багаторічні дослідження проблем змісту праці, розробки моделей професій, професійно-кваліфікаційних характеристик, проектування і впровадження програм навчання, методичних посібників, дидактичних засобів, а також аналізу ефективності та якості навчання дали змогу Х. Беднарчику зробити певні узагальнення стосовно недоліків професійної освіти Польщі на всіх рівнях (початковому, середньому, вищому): вузькі спеціальності обмежують професійну гнучкість і мобільність випускників; незадовільний рівень знань, умінь і навичок, поверхове знання сучасних прогресивних технологій; незадовільне оволодіння основними практичними знаннями, уміннями і навичками; незадоволення потреб молоді в набутті економічних та юридичних знань; невміння пристосовуватися до потреб ринку праці, які швидко змінюються.

Натомість на основі аналізу впливу соціально-економічних і науково-технічних тенденцій глобального масштабу, вивчення зарубіжного досвіду і особливостей сучасного етапу розвитку країни вчений визначає основні вимоги не тільки реформування, а й створення нової системи неперервної, багаторівневої професійної освіти: орієнтація на вимоги світової економічної системи і прогноз розвитку науки і техніки; підготовка конкурентоспроможного на внутрішньому і міжнародному ринку праці і професійно мобільного робітника, техника, інженера; збільшення обсягів міжгалузевої, міжпрофесійної підготовки, підготовка за інтегрованими професіями; зміни професійно-кваліфікаційної структури працюючих, зростання потреб у професіях сфери обслуговування, зростання рівня освіти; ліквідація обмежень для самовиявлення професійних можливостей особистості в соціальній та економічній сферах, а також виборі освітніх систем; посилення соціального захисту особистості, різних категорій населення шляхом підвищення його професіоналізму; формування інформаційної грамотності населення, додаткових знань, умінь і навичок в умовах розширення професійного профілю; підвищення рівня загальної і професійної культури, формування нових ціннісних орієнтирів; формування мотивації до праці, чітке визначення життєвих цілей; набуття знань, умінь і навичок підприємницької діяльності та успішності життєдіяльності. ліквідація обмежень для самовиявлення професійних можливостей особистості в соціальній та економічній сферах, а також виборі освітніх систем; посилення соціального захисту особистості, різних категорій населення шляхом підвищення його професіоналізму;

¹⁹ Нероба Е. Професійна підготовка інженерів-педагогів у вищих технічних навчальних закладах Польщі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: [спец.] 13.00.04 / Ева Нероба. – К., 2003. – 22 с.

формування інформаційної грамотності населення, додаткових знань, умінь і навичок в умовах розширення професійного профілю; підвищення рівня загальної і професійної культури, формування нових ціннісних орієнтирів; формування мотивації до праці, чітке визначення життєвих цілей; набуття знань, умінь і навичок підприємницької діяльності та успішності життєдіяльності.

Отже, стратегія розвитку професійної освіти Республіки Польща враховує потреби нових галузей професійної діяльності і професійних інтересів молоді. Крім того, аналіз глобальних тенденцій і соціально-економічного розвитку цієї країни дають змогу зробити висновок щодо поступового формування нової системи соціалізації, професіоналізації особистості. Особливої актуальності у зв'язку з цим набуває розв'язання теоретико-методологічних проблем розвитку неперервної професійної освіти як цілісної соціальної професійно-педагогічної системи²⁰.

Інноваційні зміни в Україні в 90-х роках минулого і на початку XXI століття зумовили необхідність посилення уваги до проблем професійно-педагогічної освіти, а саме: загальнонаукових і теоретико-методологічних засад розвитку професійно-педагогічної освіти; формування особистості педагога професійної школи; постійного розвитку компетентності педагога; модернізації професійно-педагогічної освіти як однієї із надзвичайно важливих ланок сучасної педагогічної освіти; підвищення рівня підготовленості педагога професійної школи з урахуванням сучасних соціально-економічних вимог. Розв'язання цих та інших завдань сприятиме попередженню гальмування процесу оновлення парадигми підготовки педагога професійної школи в умовах інформаційно-технологічного розвитку.

Порівняльно-педагогічний аналіз показав, що національним системам освіти, з одного боку, притаманні спільні інваріантні характеристики, проте, з іншого, вони завжди відрізняються певними особливостями, які впливають на визначення варіативного компонента освіти в кожній державі.

Функціонування неперервної професійно-педагогічної освіти як підсистеми освіти має спрямовуватися на задоволення потреб економічної, політичної і культурної сфер суспільства. Вона поєднує культурно-освітню, загальнонаукову, професійну та психолого-педагогічну підготовку педагогічних кадрів і передбачає підготовку висококваліфікованих фахівців із сформованими професійними вміннями і навичками, зумовленими сучасними спеціальними знаннями певної галузі виробництва. Передусім мова йде про високий рівень педагогічної компетентності, що ґрунтується на новітніх досягненнях психолого-педагогічних наук, критичному мисленні, здатності застосовувати наукові надбання на практиці; здатності запрова-

²⁰ Беднарчик Х. Модульная система непрерывного профессионального образования: [монография] / Хендик Беднарчик. – СПб.: Ин-т профтехобразования РАО, 1999. – 262 с. – С. 12.

джувати цінності демократичної, правової держави. За таких умов її ключовими завданнями визначено: необхідність приведення змісту підготовки у відповідність із сучасними і перспективними потребами держави; створення цілісної системи неперервної професійно-педагогічної освіти з урахуванням вітчизняного досвіду, національних традицій і тенденцій розвитку світових освітніх систем; підготовку педагога, здатного забезпечувати всебічний розвиток людини як особистості і професіонала.

Ольга Щербак

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА: АНАЛІЗ ДОСВІДУ І ПРОБЛЕМИ

Резюме

Висвітлено міжнародні тенденції розвитку неперервної професійної освіти, проаналізовано документи міжнародних організацій з проблем педагогічної освіти, здійснено порівняльно-педагогічний аналіз досвіду підготовки педагогів професійної школи в Республіці Польща й Україні.

Ключові слова: педагог професійної школи, неперервна професійна освіта, педагогічна освіта, порівняльно-педагогічний аналіз.

Olga Szczerbak

PRZYGOTOWANIE PEDAGOGA SZKOŁY ZAWODOWEJ W POLSCE: ANALIZA DOŚWIADCZEŃ I PROBLEMY

Streszczenie

Przedstawiono międzynarodowe trendy rozwoju permanentnej oświaty zawodowej, dokonano analizy dokumentów międzynarodowych organizacji zajmujących się problemami oświaty, podjęto porównawczo-pedagogiczną analizę doświadczeń z zakresu przygotowania pedagogów szkół zawodowych w Polsce i na Ukrainie.

Słowa kluczowe: pedagog szkoły zawodowej, permanentna oświata zawodowa, oświata pedagogiczna, analiza porównawczo-pedagogiczna.

Olga Shcherbak

**TEACHER TRAINING OF PROFESSIONAL SCHOLL IN POLAND:
ANALYSIS OF EXPERIENCE AND PROBLEMS**

Summary

The articles deals with international tendency of continuing vocational education development, analysis of international organizations' documents of vocational education issues, consider experience of vocational teacher training in Republic of Poland, carrying out comparative pedagogical analysis.

Keywords: Vocational teacher, continuing vocational education, pedagogical education, comparative pedagogical analysis.